ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a JUDr. Marie Turkové v právní věci žalobkyně: **R. J.**, zast. JUDr. Petrem Kafkou, advokátem, se sídlem Kovářská 6, Znojmo, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 16. 6. 2009, č. j. 34 Cad 217/2008 - 18,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Ustanovenému zástupci žalobkyně JUDr. Petru Kafkovi **se nepřiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů.

Odůvodnění:

Žalovaná rozhodnutím č. II ze dne 10. 10. 2008, č. X, podle § 5 odst. 2 zákona č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů (dále jen „zákon č. 357/2005 Sb."), zamítla žádost žalobkyně o poskytnutí zvláštního příspěvku k důchodu, kterou podala jako vdova po A. J., nar. X a zemř. X. V odůvodnění tohoto rozhodnutí žalovaná uvedla, že žalobkyně uplatnila nárok na poskytnutí zvláštního příspěvku k důchodu z důvodu pobírání důchodu upraveného z titulu odbojové činnosti svého manžela. Důchod zemřelého manžela ani vdovský důchod z něho vyměřený však takto upraven nebyl,

protože nedošlo k vydání osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb. Nárok na poskytnutí zvláštního příspěvku k důchodu z tohoto důvodu tedy podle závěru žalované nevznikl.

V žalobě proti tomuto rozhodnutí žalované a v dalším průběhu řízení před krajským soudem žalobkyně namítla, že její manžel podal za svého života žádost o poskytnutí peněžní náhrady za dobu strávenou v táboře nucené práce podle § 17 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (dále jen „zákon č. 87/1991 Sb."), neboť v době od 24. 10. 1950 do 7. 6. 1951 vykonával brigádu v Ostravskokarvinských dolech, národní podnik Ostrava (dále jen „OKD"), která měla povahu otrocké a neplacené práce s kriminálním režimem, což potvrdil i Svaz tábora nucených prací. Žalovaná se však charakterem této práce nezabývala a za účelem jeho objasnění si neopatřila potřebné podklady. O uvedeném nároku, stejně jako o zvláštním příspěvku k důchodu, přitom nebylo rozhodnuto do smrti manžela, takže tyto přecházejí na dědice. Dále byl její manžel po dobu tří měsíců účastníkem protifašistického odboje, což lze doložit z ověřených kopií listin, jež obsahují všechny náležitosti uvedené v § 8 zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození (dále jen „zákon č. 255/1946 Sb.").

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 16. 6. 2009, č. j. 34 Cad 217/2008 - 18, žalobu proti rozhodnutí žalované zamítl. V jeho odůvodnění uvedl, že zvláštní příspěvek k důchodu lze podle § 5 zákona č. 357/2005 Sb. přiznat jen při úpravě důchodu účastníkovi odboje, při potvrzení o účasti na povstání v květnu 1945 nebo při účasti na rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci (dále jen „zákon č. 119/1990 Sb."), či podle § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. Ministerstvo obrany však nemá podklady pro vydání osvědčení o účasti manžela žalobkyně na národním boji za osvobození nebo pro vydání osvědčení o jeho zařazení do vojenského tábora nucených prací. Za službu v takovém zařízení přitom nelze považovat výkon vojenské služby v době od 1. 3. 1946 do 31. 7. 1946. Manžela žalobkyně tak nebylo možné považovat za mimosoudně rehabilitovanou osobu podle § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. Žalovaná si přitom v tomto směru nemusela iniciativně opatřovat podklady pro své rozhodnutí, neboť taková povinnost ze zákona č. 357/2005 Sb. nevyplývá. Výkonem prezenční vojenské služby manžela žalobkyně v době od 1. 3. 1946 do 31. 7. 1946 ani v době od 1. 3. 1939 do 22. 3. 1939 pak nemohly být naplněny ani pojmové znaky účasti na národním boji za osvobození. Podle závěru krajského soudu se tedy ve správním řízení pro absenci potřebných osvědčení nepodařilo prokázat oprávněnost nároku na zvláštní příspěvek k důchodu, a proto žalovaná rozhodla v souladu se zákonem, když žádost o jeho poskytnutí zamítla.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka") v zákonem stanovené lhůtě kasační stížnost. V ní a v jejích doplněních namítla, že její manžel od října 1950 do června 1951 vykonával nucenou otrockou práci s kriminálním režimem v civilním táboře nucené práce u OKD, kam byl odvezen transportem. Jednalo se přitom o pracovněprávní opatření, které nebylo vydáno rozhodnutím soudu a které bylo ukončeno pro dobré chování. Za dobu strávenou v uvedeném zařízení podal její manžel žádost o peněžní náhradu podle § 17 zákona č. 87/1991 Sb., avšak Ministerstvo obrany ani Ministerstvo vnitra o ní za jeho života nerozhodly, což bylo možná zapříčiněno tím, že v cestovním pase a občanském průkazu měl u rodného čísla jinou koncovku za lomítkem.

Uvedený nárok proto přechází na dědice. Dále byl její manžel v letech 1939 až 1945 dobrovolným účastníkem protifašistického odboje, jak vyplývá z evidence žalované a z ověřených kopií listin, které obsahují všechny náležitosti uvedené v § 8 zákona č. 255/1946 Sb. V březnu 1939 totiž dobrovolně vykonával základní vojenskou službu na Slovensku, kde bojoval ostrými zbraněmi v době rozpadu Česko-Slovenska. Odbojová činnost však nespočívala v pobytu ve vojenském táboře nucených prací, jak se nesprávně uvádí v napadeném rozsudku. Rovněž tak je nutné vzít v úvahu její špatný zdravotní stav a nepříznivou sociální situaci.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny. Přitom neshledal vady uvedené v ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Shora uvedenou stížnostní námitku je možné podřadit pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., podle něhož lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. V ní totiž stěžovatelka uvedla, že splnila podmínky pro poskytnutí zvláštního příspěvku k důchodu, čímž polemizovala se závěrem krajského soudu, podle něhož nemá na takové zvýšení dávky důchodového pojištění nárok.

Nárok na zvláštní příspěvek k důchodu má podle § 5 odst. 1 zákona č. 357/2005 Sb., ve znění účinném ke dni vydání žalobou napadeného rozhodnutí, občan České republiky, který pobírá starobní důchod nebo plný invalidní důchod nebo částečný invalidní důchod z českého důchodového pojištění a

a) kterému byla výše důchodu upravena jako účastníkovi odboje, nebo

b) kterému Ministerstvo obrany na základě splnění podmínek stanovených v § 7 vydalo potvrzení o jeho účasti na povstání v květnu 1945 na žádost podanou ministerstvu do jednoho roku na nabytí účinnosti tohoto zákona, nebo¨

c) který
1. je účastníkem rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., nebo u něhož bylo odsuzující soudního rozhodnutí pro trestné činy uvedené v § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušeno přede dnem jeho účinnosti, anebo byl účasten rehabilitace podle § 22 písm. c) zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, jestliže neoprávněný výkon vazby nebo trestu odnětí svobody činil celkem alespoň 12 měsíců, nebo
2. byl zařazen v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru, jestliže rozhodnutí o tomto zařazení bylo zrušeno podle § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, anebo ve vojenském táboře nucených prací, jestliže rozkaz o jeho zařazení do tohoto tábora byl zrušen podle § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 78/1998 Sb.,

anebo v centrálním klášteře s režimem obdobným táborům nucených prací, pokud celková doba pobytu v těchto zařízeních činila alespoň 12 měsíců.

Na zvláštní příspěvek k důchodu má podle § 5 odst. 2 věty první zákona č. 357/2005 Sb. nárok rovněž vdova nebo vdovec, pokud pobírá po osobě uvedené v odstavci 1 písm. a) nebo c) vdovský nebo vdovecký důchod z českého důchodového pojištění nebo jim takový důchod není vyplácen jen proto, že jiný vyplácený důchod přesahoval hranici nejvyšší výměry úhrnu důchodů podle předpisů účinných před 1. lednem 1996.

Stěžovatelka v žádosti o zvláštní příspěvek k důchodu ze dne 3. 3. 2008 uvedla, že o jeho přiznání žádá z důvodu pobírání vdovského důchodu, vyměřeného z důchodu manžela, který mu byl upraven jako účastníkovi odboje, anebo vdovského důchodu, který jí byl upraven z titulu účasti zemřelého manžela v odboji, jehož se účastnil na Slovensku od 1. 3. 1939 do 22. 3. 1939. K prokázání tohoto tvrzení stěžovatelka předložila ověřené kopie evidenčního listu k vojenské knížce a osobního záznamu vojenského velitelství o průběhu vojenského služby. Z ní vyplývá, že manžel žalobkyně v období od 1. 3. 1939 do 22. 3. 1939 vykonával základní vojenskou službu u 17. dělostřeleckého pluku v Trenčíně, z níž byl dne 23. 3. 1939 v důsledku okupace propuštěn na trvalou dovolenou. Dále byl k témuž vojenskému útvaru na dobu od 1. 3. 1946 do 31. 7. 1946 povolán k výkonu náhradní vojenské služby a poté byl přeložen do zálohy. Rovněž stěžovatelka předala žalované osvědčení o národní spolehlivosti, které vydal Místní národní výbor Oponešice dne 10. 12. 1948. V něm se uvádí, že manžel stěžovatelky se choval po dobu okupace v národnostním ohledu tak, jak se sluší a patří na řádného občana republiky Československé.

Pobírání vdovského důchodu z českého důchodového pojištění po osobě uvedené v § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 357/2005 Sb. však předpokládá účast takové osoby na odboji. Práva z tohoto postavení vyplývající přitom může uplatnit jen osoba, které bylo vydáno osvědčení o účasti na národním boji za osvobození, jak vyplývá ze znění § 8 zákona č. 255/1946 Sb. Podle tohoto ustanovení však manželu stěžovatelky osvědčení o účasti na národním boji za osvobození vydáno nebylo, přičemž shora uvedené listiny nikterak neprokazují, že by pro takový postup byly splněny zákonné podmínky. Účastníkem národního boje za osvobození je totiž sice také ten, kdo byl v letech 1939 až 1945 příslušníkem československé armády v zahraničí nebo v ní konal vojenskou službu za uvedených podmínek, avšak za ni se považují československé vojenské jednotky zřízené mimo území republiky Československé (§ 1 odst. 1 bodu 1 písm. a), § 2 odst. 1 bodu 1 zákona č. 255/1946 Sb.). Konáním vojenské služby ve spojenecké armádě v letech 1939 až 1945, která podle § 1 odst. 1 bodu 1 písm. b) zákona č. 255/1946 Sb. taktéž zakládá účast na národním boji za osvobození, se pak rozumí služba v některém vojsku protihitlerovské koalice. Účastníkem národního boje za osvobození je podle § 1 odst. 1 bodu 1 písm. c) zákona č. 255/1946 Sb. i příslušník první československé armády na Slovensku, avšak za ni se pokládá armáda konstituovaná na počátku Slovenského národního povstání. Z toho vyplývá, že vojenská služba, která byla vykonána na území tehdejšího Československa do rozpuštění československé armády, k níž bylo přistoupeno po dni 15. 3. 1939 v důsledku vzniku Slovenského státu a okupace českých zemí vojsky Německé říše, nemohla založit účast na národním boji za osvobození. Za ni nemůže být považována ani bojová aktivita příslušníka československé armády směřující k potlačení separatistických tendencí na Slovensku na počátku roku 1939, neboť taková činnost směřovala k zabránění rozpadu

Česko-Slovenska a nebyla tak vyvíjena v rámci národního boje za osvobození. Postavení účastníka národního boje za osvobození pak již vůbec nelze přiznat příslušníku československé armády, který vykonával vojenskou službu po osvobození Československa, neboť na takové osoby se zákon č. 255/1946 Sb. z povahy věci nevztahuje. Výkon základní vojenské služby v době od 1. 3. 1939 do 22. 3. 1939 ani náhradní vojenské služby v době od 1. 3. 1946 do 31. 7. 1946, jakkoliv probíhal ve složitých dobách, čemuž odpovídá i její průběh, tedy nezaložil účast manžela stěžovatelky na národním boji za osvobození, a proto jej nelze považovat za osobu uvedenou v § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 357/2005 Sb., od níž by bylo možné odvozovat nárok stěžovatelky na zvláštní příspěvek k důchodu podle odstavce druhého téhož zákonného ustanovení. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani shora uvedené osvědčení o národní spolehlivosti manžela stěžovatelky, neboť tato listina dokládá jeho loajalitu k československému státu během okupace, avšak nikoliv jeho protifašistickou odbojovou činnost.

Stěžovatelka dále v žádosti ze dne 3. 3. 2008 požádala o zvláštní příspěvek k důchodu z důvodu pobírání vdovského důchodu po manželovi, který byl po dobu celkem alespoň 12 měsíců omezen na osobní svobodě zařazením v táboře nucených prací nebo pracovním útvaru v době od října 1950 do června 1951. K prokázání tohoto tvrzení stěžovatelka předložila ověřenou kopii propouštěcího listu brigádníka, z něhož vyplývá, že manžel stěžovatelky pracoval u OKD od 24. 10. 1950 a z důvodu splnění brigády z ní byl uvolněn dne 7. 6. 1951.

Pobírání vdovského důchodu z českého důchodového pojištění po osobě uvedené v § 5 odst. 1 písm. c) bodu 2 zákona č. 357/2005 Sb. však předpokládá zařazení takové osoby do tábora nucené práce. Do něho se na dobu od tří měsíců do dvou roků zařazovaly osoby vyhýbající se práci nebo ohrožují výstavbu lidově demokratického zřízení nebo hospodářský život, osoby jim to umožňující a osoby právoplatně odsouzené pro některý z vyjmenovaných trestných činů. O zařazení do tábora nucené práce a o době trvání pobytu v něm přitom rozhodovaly tříčlenné komise, jejichž členy a náhradníky jmenovaly krajské národní výbory (§ 2 odst. 1, § 3 zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce). Stěžovatelka však rozhodnutí tříčlenné komise krajského národního výboru o zařazení jejího manžela do tábora nucené práce či potvrzení o jeho propuštění z tohoto zařízení nepředložila a ani netvrdila, že takové listiny existují. Rovněž tak ničím nedoložila, že její manžel v době od 24. 10. 1950 do 7. 6. 1951 pracoval u OKD v rámci svého zařazení do tábora nucené práce. Případná podobnost pracovní činnosti manžela stěžovatelky u OKD s režimem panujícím v táboře nucené práce pak nemá žádný právní význam, neboť zvláštní příspěvek k důchodu náležel podle § 5 odst. 1 písm. c) bodu 2 zákona č. 357/2005 Sb. jen osobám, které byly rozhodnutím krajského národního výboru zařazeny do tábora nucené práce, případně vdovám po nich pobírajících vdovský důchod, jestliže rozhodnutí o tomto zařazení bylo zrušeno podle § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. Avšak i kdyby práce manžela stěžovatelky u OKD v době od 24. 10. 1950 do 7. 6. 1951 byla vykonávána v režimu tábora nucené práce podle zákona č. 247/1948 Sb., nebylo by ho možné považovat za osobu uvedenou v § 5 odst. 1 písm. c) bodu 2 zákona č. 357/2005 Sb., neboť celková doba pobytu v tomto zařízení nedosáhla délky 12 měsíců. Ani na základě tohoto zákonného ustanovení tedy stěžovatelce nevznikl nárok na zvláštní příspěvek k důchodu.

V původní žádosti o poskytnutí tohoto příspěvku ze dne 4. 6. 2007 stěžovatelka uvedla, že tak činí i z důvodu neoprávněného pobytu jejího manžela ve vojenském táboře nucených prací v roce 1939, kdy vykonával zmíněnou základní vojenskou službu na Slovensku. Krajskému soudu proto nelze vytýkat, že v napadeném rozsudku učinil závěr, podle něhož nelze výkon vojenské služby považovat za pobyt ve vojenském táboře nucených prací, byť tak nesprávně učinil ve vztahu k náhradní vojenské službě, kterou manžel stěžovatelky vykonával v době od 1. 3. 1946 do 31. 7. 1946. S uvedeným závěrem krajského soudu však lze souhlasit, neboť vojenské tábory nucených prací byly útvary, do nichž se teprve v letech 1948 až 1954 zařazovaly osoby označené za politicky nespolehlivé občany k výkonu základní vojenské služby nebo výjimečného vojenského cvičení, jak vyplývá z § 18 odst. 1 věty první zákona č. 87/1991 Sb. Proto stěžovatelku nelze považovat ani za vdovu po osobě zařazené do vojenského tábora nucených prací ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) bodu 2 zákona č. 357/2005 Sb.

Nejvyšší správní soud si je vědom zdravotních potíží stěžovatelky a její nepříznivé sociální situace, na které v kasační stížnosti rovněž poukazuje. Nicméně tyto tíživé skutečnosti nemají v dané věci význam, neboť pro posouzení je rozhodné pouze splnění všech zákonných podmínek pro přiznání zvláštního příspěvku k důchodu podle § 5 a násl. zákona č. 357/2005 Sb. Nárok na tento příspěvek však stěžovatelce vzhledem k zmíněným okolnostem nenáleží, takže krajský soud nepochybil, když takový závěr učinil. Důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. tedy nebyl v projednávané věci naplněn.

S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl. Současně v souladu s ustanoveními § 120 a § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť stěžovatelka v něm neměla úspěch a správnímu orgánu takové právo ve věcech důchodového pojištění nepřísluší.

Dále Nejvyšší správní soud nepřiznal ustanovenému zástupci stěžovatelky odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů v řízení o kasační stížnosti, neboť tento zástupce v něm neučinil žádný úkon právní služby, za nějž by mu odměna náležela.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 22. června 2010

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně

senátu